

Вісник

Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань

№ 2, лютий 2013

Хвилина скорботи

У вічність відійшов Великий Лемко та Українець, член президії СФУЛО Степан Гованський

11 лютого 2013 року, в Стемфорді (США) після тривалої боротьби з хворобою, у 70-річному віці, відійшов у вічність Стефан Гованський, активний діяч Українсько-Американської громади.

Стефан народився 2 травня 1942 року в Ждині, на Лемківщині, в сім'ї Даміана та Фотини (Шевчик) Гованських. Визначаючим фактором в його житті була депортація його сім'ї, як інших 140.000 українців, у 1947-му році. Це тоді Польській уряд насильно виселив їх усіх з рідної землі на північ Польщі, назвавши цей варварський акт "Операція Вісла".

Впродовж усього життя, хто б не згадав про це, сльоза завжди бриніла у Стефанових очах... В кінці кінців подорож його сім'ї закінчилась у США на початку 60-х, та Стефан ніколи не забував свого українського коріння, все життя посвятивши служінню батьківщині як голова і активний учасник численних українських організацій у діаспорі. Довгі роки він був Головою 2-го Відділу та членом Крайової Управи Організації Оборони Лемківщини в США, головою Фондації Досліджень Лемківщини та куратором лемківського Музею в Стемфорді. Не можна переоцінити його велетенську працю на благо рідної землі та рідних людей, його нескінченну енергію по організації фестивалів, забав, Різдвяної коляди на збирання фондів для українських організацій.

Стефан був довголітнім спонсором, організатором і активним членом клубу "Крилаті" - Українсько-Американської Молодіжної футбольної організації. Він був і тренером, і менеджером і справжнім батьком української спортивної команди. Народжений з любов'ю до спорту, ще юнаком у Польщі він здобув звання чемпіона по боротьбі серед юніорів. Він особливо любив футбол і його збуджений голос з-за бокової лінії чули на кожному матчі. Він привив цю любов своїм дітям - вони усі грають у футбол, і ніколи не пропустив жодного матчу, навіть якщо добиратись треба було довгими годинами по кілька разів на тиждень.

Стефан здобув бакалаврат інженера-механіка у City College of New York наприкінці 70-х. У день вручення диплому він все ж вибрав бути присутнім на церемонії закінчення дитсадка його сином Марком - такою безмежною була його відданість сім'ї. Вірячи у могутність освіти, він не спинився на досягнутому і невдовзі отримав диплом магістра в University of New Haven.

Стефан залишив у невиплаканому смутку і скорботі свою дружину - Марію-Надію (в дівочтві Лозиняк), сина Марка Гованського з невісткою Марією (в дівочтві Гривна) та внучкою Надією, дочку Діану Рейлі (в дівочтві Гованська) та зятя Браяна з внучкою Олівією, дочку Лену Гованську, брата Петра Гованського з дружиною Надією та всією сім'єю, швагра Михайла Барну з сім'єю. Мабуть, найбільшою втіхою та радістю в Стефановому житті за останні рік, що йому відпустив Господь, була можливість до останньої краплі, до безтями віддавати свою любов двом чарівним внучкам, не відходячи від них та все купуючи їм дарунки. Стефана випередили, відійшовши у вічність, його батьки та сестра Анна Барна.

Світова Федерація Українських Лемківських Об'єднань висловлює найщиріші співчуття рідним та близьким Стефана Гованського. Для нас усіх він був Великою людиною – справжнім лемком, справжнім українцем, який не покладаючи рук усе своє життя працював для добра і розвитку громади. Він був для нас прикладом для наслідування, особливо для молоді, який своїм молодечим запалом спонукав усіх до дії. Він був для усіх нас добрим другом, від якого завжди була підтримка.

***Стефане, хай земля тобі буде пухом...
Ти у наших серцях назавжди!***

***Софія Федина,
Голова СФУЛО***

Стефану Гованському
на прощання

Стефане

**Біліють в Ждини
луки снігом посипані
марія котиться сльозами
стежки по Тобі
не затоптані
а Ти пішов
безмежним краєм
на небесні Ждинські поляни...**

Стефане

**Жах...
передвчора сме бесідували
що буде у зарання року
бажали сме собі
до спітканя
на «Ватрі»
Під Поповим верхом
з Ягняццого боку**

Стефане

**Ід гин радісно
де меджи немає
у Русь небесних сторін
там єї ніхто не ділить
і не розриває
сядь собі при лісі няньовим
за недовго і ми
будем готові
знов сісти при Тобі**

**до позарани
Стефане
до позарани**

Олександр Маслей

Хроніка подій: лютий 2013

01.02.2013 – у Новиці пройшов міжнародний семінар іконопису.

11.02.2013 – у Стемфорді (США) після тривалої боротьби з хворобою, у 70-річному віці, відійшов у вічність Стефан Гованський, активний діяч Українсько-Американської громади.

15.02.2013 – в ареалі етнографічній експозиції просто неба Словацького національного музею – Музею української культури в Свиднику знімалася частина популярної телевізійної реаліті „Nebíčko v raruľke“ з тематикою православних різдвяних свят, спрямованих на святовечерішню традиційну обрядову страву.

02.2013 – на лютневому засіданні Крайової Управи Організації Оборони Лемківщини куратором Лемківського музею у Стемфорді затверджено Лену Гованську.

Дорогі наші читачі!

У цьому номері ви знайдете багато інформації, яку кожен з вас може використати з користю для себе. Передусім, зверніть увагу на анонс проведення **Конгресу української діаспори** – в додатку поруч із вісником буде анкета для оголошення до участі та додаткова інформація. СФУЛО є співорганізатором Конгресу, тому буде окрема Лемківська секція присвячена проблематиці депортації та відповідальності за вчинений над українцями злочин.

Також ми впроваджуємо нову рубрику **«Слово Старійшини»**, якій подаватимемо інтерв'ю з поважними представниками лемківської громади у світі. Цього разу з приємністю подаємо розмову з відомим істориком та громадським діячем Іваном Красовським,

Новою у нашому віснику є **поетична сторінка**, де ми публікуватимемо вірші по-лемківськи і вірші про лемків і Лемківщину.

І наостанок, нагадуємо, що ми відкриті до співпраці, до нових ідей, пропозицій, тому чекаємо на інформацію від вас☺

З повагою, Редакційний комітет

Лемківський підсумок XX століття й перспективи на XXI століття

У 51 номері (2012-12-16) часопису "Наше слово" опубліковано статтю професора Зеленогурського університету Богдана Гальчака, в якій автор дивиться на перспективи подальшого розвитку цілісної лемківської культури крізь призму історичних фактів.

Стаття починається з визначенням обрисів Лемківщини і переходить в короткі ревізії з історії еміграцій і примусових переселень зі середини XIX до середини XX століття, яким піддавався лемківський чи то русинський люд.

Огляд переписів населення в Польщі (2002 року) і Словаччині (2001 року), порівняння їх з попередніми переписами і між собою дозволяє Богдану Гальчаку зробити висновки про тенденції стабільності-нестабільності, які до сьогоднішнього дня панували у цих країнах. Погляд історика також не оминув події XX ст. в Канаді, в Америці і в Балканських країнах. Зібрані факти узгоджуються з прислів'ям "де тонко, там і рветься".

І раптово читачу ставляться питання: "Чи всі нещастя лемків можна пояснити чужим насиллям?", "Чи головне джерело слабкості лемків – у релігійному поділі?". Щоб знайти відповіді на них, Богдан Гальчак порівнює силу громад у різних частинах Польщі в залежності від території, де народилися їхні прабабки та їхнього віросповідання.

Проведені паралелі з історією зміцнення єврейського народу наводять на думку, що "єдина можливість виходу з такого фатального становища веде через визначення власної ідентичності", визначення лемківського "місця у всесвіті"

Підсумовуючи, Богдан Гальчак бачить найкращий вихід для лемків на шляху збереження власної ідентичності - перейняти німецький варіант взаємовідносин між літературною мовою і місцевими діалектами, а також їхнє розуміння батьківщини.

Повний текст статті можна переглянути за посиланням:

<http://lemky.com/history/398-lemki-msce-u-vsesvt.html>

СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

ЧЕТВЕРТИЙ МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС «СВІТОВЕ УКРАЇНСТВО ЯК ЧИННИК УТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА У МІЖНАРОДНІЙ СПІЛЬНОТІ»

23-24 серпня 2013 року, м. Львів

У рамках Конгресу відбудуться конференції:

ЧЕТВЕРТА МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «СВІТОВЕ УКРАЇНСТВО ЯК ЧИННИК УТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА У МІЖНАРОДНІЙ СПІЛЬНОТІ» «...ЗЕМЛЯКАМ МОЇМ В УКРАЇНІ І НЕ В УКРАЇНІ...»

Тематика конференції:

1. ОСВІТА ЗАКОРДОННОГО УКРАЇНСТВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.
2. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО ЯК ФАКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.
3. ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ ТА ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ ЗАРУБІЖНОГО УКРАЇНСТВА.
4. ЦЕРКВА ЯК ЦЕНТР ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ УКРАЇНЦЯ ЗА КОРДОНОМ.
5. ТРУДОВА ЕМІГРАЦІЯ ЯК НОВА УКРАЇНСЬКА ПРИСУТНІСТЬ У СВІТІ.
- 6. СВІТОВА ЛЕМКІВСЬКА СПІЛЬНОТА. ПОГЛЯД НА ДЕПОРТАЦІЮ УКРАЇНЦІВ З ЕТНІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ.**

ДРУГА МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА КОБЗАРСТВО»

Тематика конференції:

1. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО ЯК ФАКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.
2. ЕТНОГЕНЕЗИС УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТВОРЧОСТІ ШЕВЧЕНКА ТА КОБЗАРІВ.
3. РОЛЬ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СВІТУ.
4. ТРАНСФОРМАЦІЯ-ПЕРЕПЛЕТЕННЯ ТВОРЧОСТІ КОБЗАРІВ ТА ШЕВЧЕНКА В ЛІТЕРАТУРІ, МУЗИЦІ, ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.

Роботу Конференцій заплановано у форматі:

1. Пленарного засідання;
2. Панельних дискусій;
3. Круглих столів;
4. Презентацій;
5. Показових виступів та майстер-класів;
6. Відтворення Шевченкового середовища в Саду Світового Українства;

7. Мистецької акції «Художники малюють під звуки бандури» та підсумкової виставки.

Робочі мови Конгресу – **українська та англійська**.

Для участі у Конгресі необхідно надіслати до **15 березня 2013 року** реєстраційну картку учасника на адресу – iiec@polynet.lviv.ua або iiec@miok.lviv.ua.

Для публікації статей до збірників, які вийдуть до **початку роботи Конгресу**, необхідно надіслати електронний варіант до **15 квітня 2013 р.** в оргкомітет Конгресу за адресою iiec@polynet.lviv.ua або iiec@miok.lviv.ua.

Організаційний внесок для учасників з іноземних країн – 50 \$ (видання збірника та організаційні витрати).

Організаційний внесок для учасників з України та країн СНД – 250 гривень (покриває видання збірників та організаційні витрати).

Організаційний внесок можна сплатити поштовим переказом:

Ім'я одержувача: Наталія Грицко

Адреса: Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою

НУ «Львівська політехніка»

вул. С. Бандери 32-Д

Львів 79013

Проїзд, проживання, харчування за власний кошт учасників Конгресу.

Інформація про Конгрес на нашому сайті www.miok.lviv.ua

Додаткова інформація за телефонами:

тел. 0038-032-258-01-51;

тел. 0038-032-258-01-61;

тел./факс. 0038-032-258-21-99;

e-mail: iiec@polynet.lviv.ua

або iiec@miok.lviv.ua.

Адреса: С. Бандери, 32-Д,

Міжнародний інститут освіти,

культури та зв'язків з діаспорою

Україна, Львів, 79013

Контактні особи: Марія Галік, заступник директора МІОК, моб. тел. 098 586 46 46,

тел. +38 (032)258-01-51; факс: +38 (032) 258-21-99.

Якщо у вас запитання саме по лемківській секції – то просимо контактувати:

Софія Федина – ukrainesinger@yahoo.com, +38 050 98 97 440

Тарас Радь – taras.rad@hotmail.com, +38 097 031 59 41

НЕБІЇСКО V РАПУЇКЕ

в етнографічній експозиції просто неба СНМ-МУК в Свиднику

В п'ятницю 15 лютого 2013 року в ареалі етнографічній експозиції просто неба Словацького національного музею – Музею української культури в Свиднику знімалася частина популярної телевізійної реляції „Nebíčko v rapuľke“ з тематикою православних різдвяних свят, спрямованих на святовечерішню традиційну обрядову страву, яких налічувалося 7, 9 або 12. Найхарактернішою з них в русько-українському етніку Східної Словаччини є, крім іншого, грибова мачанка. Для даної реляції її готувала свидничанка Марія Лаца, якій асистував шефкухар Ярослав Жідек. Пан Ярослав Жідек підготував українську обрядову ритуальну страву - кутю – пшеничне зерно з медом та маком. Крім куті були ще смажені пироги з овочевою начинкою та сметаною.

Пан Жідек здійснив огляд скансену на саях з кінським запрягом. Мовилося й про православне Різдво, особливо Святий вечір („Святий вечур“), який за юліанським календарем святкується 6 січня і визначається цілою палітрою старовинних звичаїв з очевидними паралелями з різдвяними звичаями на Україні. Так, наприклад, і для русинів-українців Східної Словаччини характерним є ритуальне миття в поточній воді з обрядовим печивом т.зв. водяником; підготовка святовечерішнього стола із домінуючим на покуті невимолоченим ячмінним або пшеничним снопом, який клали на найпочеснішому в хаті місці під святими іконами, додаваючи до нього серп та ціпи для забезпечення багатого врожаю; а, особливо, Другий святий вечір (18 січня). В народі він побутує ще під назвою „бабський вечур“, оскільки жінки виготовляли в цей час з гладкої муки та

освяченої води тісто, яким натирали хрестики на поодинокі хатні меблі, щоб оберезити своє житло від нечистих сил та всякого іншого лиха. І хоч обрядові страви були ті самі, що й на Святий вечір, вечірня атмосфера вже не була такою святковою, як це було 6-го січня

Надія Вархол, Свидник

В Івано-Франківську показали

кохання по-лемківськи

Наречені у лисячій шубі, обмін нареченими між родинами, чудові пісні із незвичною для карпатського гуцульського регіону говіркою та мелодикою. А ще конкурси, жарти, поезії, оповідання, спогади розмови про найпрекрасніше почуття — кохання. Усе це представили на вечорі «Кохання по-лемківськи» в Івано-Франківську.

Уже сама назва заходу привернула увагу багатьох.

— Кожен чоловік і жінка мають свою неповторну історію кохання, але водночас кожен етнос має певну характерну ментальність, модель поведінки, і своє... кохання. — каже організаторка вечора Анна Кирпан. — Ось кажуть, що люди, які живуть у горах більш запальні, а ті, які живуть на рівнинах, — меланхолійні. Щодо лемків, то вони, хоч і романтичної натури, не мали надто багато часу на кохання, бо гірське рільництво вимагає важкої і постійної праці.

Горяни — більш запальні. Лемки — не виняток, — каже Анна Кирпан

Знайомилися, приглядалися один до одного молоді люди на «вечурках», які відбувалися переважно восени і взимку. Це своєрідний молодіжний клуб, де можна було ближче познайомитися. Там не лише жартували, співали й танцювали, але й працювали. Дівчата переважно пряли, бо в гурті веселіше. Усе було гарно й пристойно, кохання було чисте, а вже, якщо дівчина до весілля «приспала» (завагітніла), або й дитину народила, то це була неабияка подія, про яку говорили довго в кількох селах. Розповідали на вечорі й про лемківський одяг, який підкреслював красу і дівчат, і юнаків, і що відігравав не останню роль при зялицяннях. А що вже красивим був весільний народний стрій! Молодята

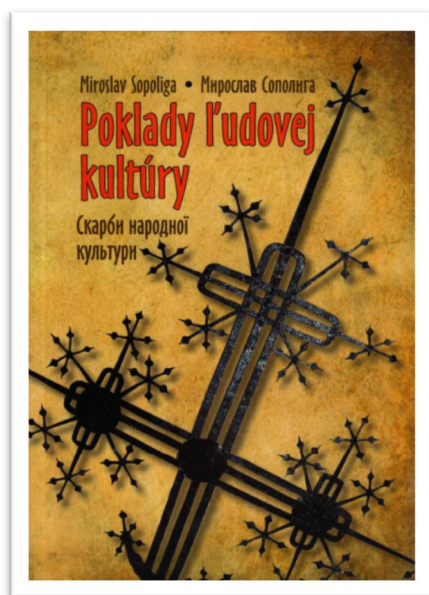
виглядали не гірше королівської родини. До речі, одним із елементів весільного вбрання в деяких селах була.. лисяча шуба.

Доволі цікавим було й те, що в родинях, де виростили хлопці та дівчата відбувався...своєрідний обмін нареченими. Так парубок ішов в одну родину за зятя. Натомість сестра його дружини, йшла в його сім'ю за невістку та виходила заміж за його брата. Називалося усе це «чирянка». І робили таке для того, аби зекономити, тобто не давати приданого, бо не всі були заможними. Тобто якщо мінялися родини нареченими, то ніхто нікому не повинен був нічого давати.

Представили під час вечора і різноманітні книги про українську етнгрупу, звучали записи лемківських пісень. А присутні із задоволенням переглянули кінострічку про лемківське весілля.

Vikna.if.ua

"Скарби народної культури"

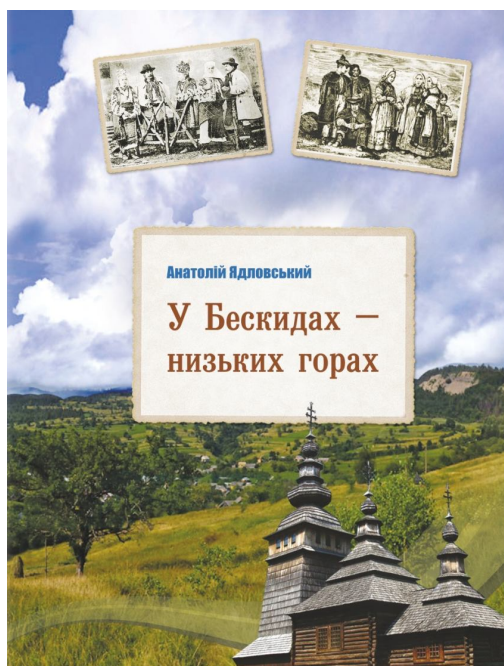

Нещодавно у видавництві Plačiareň svidnícka, s. r. o. в Свиднику узріла світ публікація директора Музею української культури в Свиднику, д-ра філософії та д-ра історичних наук, Мирослава Сополіги під назвою "Скарби народної культури".

Книга, як зазначає сам автор у вступі, спрямована на презентацію художніх вартостей народної культури русько-українського етносу в області Північно-Східної Словаччини, метою якої є наблизити широкій громадськості художні вартості народної культури, які зберігаються в багатючих фондах Словацького національного музею – Музею української культури в Свиднику. Автор вказує на ті народні артефакти, які є історичним доказом, важливим свідченням про уклад минулих поколінь, історичним аргументом – важливим свідченням високого рівня матеріальної культури наших предків, є визначним джерелом „*пізнання етнічної історії та культурно-історичних міжетнічних контекстів*”.

Йосиф Вархол

"У Бескидах - низьких горах"

В лютому 1913 року за підтримки Об'єднання Лемків Канади побачила світ нова збірка віршів Анатолія Ядловського під назвою «У Бескидах – низьких горах». Характерною особливістю цієї збірки є те, що в неї включено вірші на лемківську тематику і деякі з використанням елементів лемківської говірки.

В них автор оспівує близьку йому серцю Лемківщину (Польща), з якої в 1945 році, з села Кам'яна, були виселені в Україну його батьки. Біль серця, біль душі автора проникнуть в душу і серце не тільки депортованих, викличуть в них щем і тугу за рідним краєм, рідною домівкою, рідним словом. Автор надіється, що ця збірка віднайде свого шанувальника.

Міжнародний семінар іконопису Новиця 2009-2012

IKONY
Międzynarodowe Warsztaty Ikonopisów
Nowica 2009-2012

Podczas wernisażu wykład tematyczny o ikonie wygłosi
p. Jarosław Gienza Kierownik Działu Sztuki Cerkiewnej
Muzeum - Zamek w Łańcutcie.

1 luty 2013 (piątek), godz. 18:00
Centrum Kultury im. B. I. Antonycza
Pl. Dworzysko 5, Gorlice

Центр культури ім. Б. І. Антонича
tel. 18 353 29 06

Wystawa potrwa do 28 lutego
ZAPRASZAMY

У лютому цього року, за традицією, що бере початок з 2009 року, у Новиці відбувся міжнародний семінар іконопису, на якому зібралися митці з різних країн Європи. До організації заходу долучилися товариство "Друзі Новиці", Братство греко-католицької молоді "Саретпа", "Дорога ікони", кафедра сакрального мистецтва Львівської академії мистецтв.

Ідея і напрацювання подібних зустрічей відповідають зростаючому зацікавленню іконою серед тих, хто намагається відшукати спільні християнські корені. У проміжку 2009-2012 років у зустрічах взяло участь понад 60 художників з різних країн, з різними християнськими традиціями, що без сумніву засвідчує велике значення ікони для подолання кордонів і

релігійних відмінностей.

Ідея таких семінарів, як зазначає Іван Піпа, зародилася уже давно. На початках мислилося, що зустрічі відбуватимуться біля Дуклі у селі Вільхове, однак за сприянням товариства "Друзі Новиці" воно перенеслося у спокійне, надихаюче село Новиця. Цьогоріч на зустріч приїхали творці традиційно з Польщі та України, а також з Білорусі і Словаччини.

Створені ікони спочатку були представлені в центрі культури ім. Б.-І. Антонича в Горлицях, а згодом вони помандрують по різних виставках, презентуючи сучасну іконописну техніку із новими впливами і віяннями.

<http://www.lemkounion.republika.pl/> , Gorlice.tv

День Родини на Оселі Лемківщина

17-го лютого на оселі Лемківщина, в Канаді, відбувся традиційний День родини. Це збігається з офіційним святом в провінції Онтаріо з такою самою назвою.

В програмі були розваги на снігу, катання на снях з кіньми, спільний спів та спільна вечерея. Метою такого дня є дружня зустріч, обмін думками і ідеями, та море задоволення для дітей.

Організаторами імпрези були Йосиф Войтович і Юрко Полянський - члени Крайової Управи ОЛК.

Легенди та історія, які можуть трапитися по дорозі

Об'єднання лемків Польщі за сприяння Малопольського Воєводства реалізувало проект під назвою "Легенди та історії, які можуть трапитися по дорозі" ("Legends i historie, które mogą się przytrafić po drodze").

Ідея проекту належить Наталі Гладик, а втілював її у життя Збігнєв Кошик. За задумом, у різних селах Лемківщини розставлено різні предмети, що відповідають характерному ремеслу, яким займаються чи займалися в даному селі. Так у Новиці, що славиться виготовленням дерев'яних ложок, біля одного зі старих будинків стоїть величезна ложка розміром 2,5 м. Поряд зі селом Лосьє можна побачити збільшене колесо від дігтярського воза, адже Лосьє знане продукцією дьогтю. Натомість біля церкви в Бортному, знаного своїми каменоломнями, стоїть велике дерев'яне стукало. Кожний об'єкт супроводжується табличкою, на якій написано причину появи даного предмета.

Великі розміри предметів та сама ідея покликані привернути увагу мандрівників, що проходять мимо туристичними шляхами, а також заохотити до вивчення історії та традицій місцевого ремесла.

<http://www.lemkounion.republika.pl/>

<http://www.krajoznawcy.info.pl/>

1. 9 березня - вечір лемківської пісні організований ЛОМГО "Молода Лемківщина"

2. Загальнопольський конкурс писанок ім. Михайла Ковальського в Гожові Велькопольському

Об'єднання Українців в Польщі і Об'єднання Лемків, Управи Гуртків в Гожові, та Любуський Музей ім. Яна Декерта в Гожові запрошують до участі в 41 Загальнопольському Конкурсі Писанок ім. Михайла Ковальського.

У конкурсі може взяти участь кожен. Для цього слід щонайменше п'ять писанок (зварених „на твердо” або видмушок) добре запакованих (найкраще в призначених до торгівлі текстурових коробках) відіслати поштою до **15 березня 2013 р.** на адресу *Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta - Muzeum Miasta Gorzowa „Spichlerz”, ul. Fabryczna 1, 66-400 Gorzów Wlkp.* з допискою „konkurs pisanek”. На пакет зазначити „ostrożnie szkło”. У середину пеката слід покласти карточку, на якій буде ім'я, прізвище, адреса, вік автора та інформація про регіон походження використаних писанкарських узорів.

Нагороджені писанки експонуватимуться на виставці в Любуському Музеї ім. Яна Декерта. Розпорядок Конкурсу доступний в Етнографічному Відділенні Любуського Музея ім. Яна Декерта, tel. (0-95) 751 00 07 та на сторінці www.muzeumlubuskie.pl. Відкриття виставки 24.03.2013

3. ЗАПРОШУЄ

В Всеукраїнський фестиваль-конкурс « ЛЕМКІВСЬКА ПИСАНКА »

який відбудеться **26 квітня -28 квітня 2013 року**

у Львові, в Дитячій школі народних мистецтв Львівської міської ради

Метою фестивалю є збереження та розвиток лемківського писанкарства народними майстрами, які з покоління в покоління переносять заковане письмо на добро і щастя, залучають широкі верстви молоді та дітей до вивчення прадавніх звичаїв українського народу.

Фестиваль - це справжнє свято лемківської писанки, яка є оберегом людини, родини, Батьківщини, згадкою про унікальну культуру найбільш західної гілки українського народу – ЛЕМКІВЩИНИ.

До участі у ФЕСТИВАЛІ
запрошуються

учні загально-освітніх середніх шкіл України, творча молодь, педагоги, народні майстри та всі бажаючі, які подадуть зголошення на адресу Дитячої школи народних мистецтв до 15 квітня 2013 р.

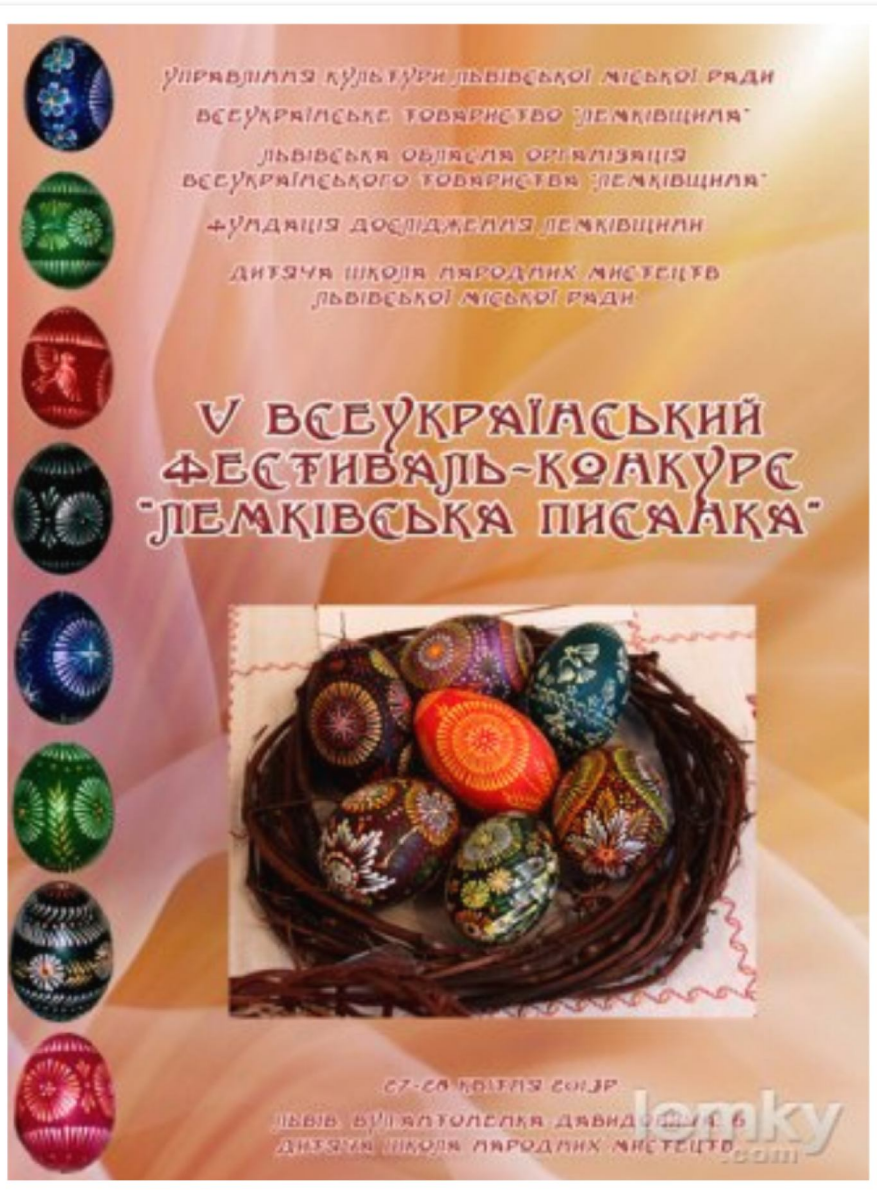
До участі у КОНКУРСІ запрошуються:

1. Народні майстри лемківської писанки та педагоги.
2. Діти та учнівська молодь у трьох вікових категоріях:

- 1-а вікова категорія - 6-9 років.
- 2-а вікова категорія - 10-13 років.
- 3-а вікова категорія - 14-16 років.

Умови конкурсу:

1. Учасники конкурсу представляють 4 - 5 писанок. Конкурсні роботи авторам не повертаються.
 2. Протягом конкурсного часу необхідно виконати одну писанку повністю. Для участі у конкурсі необхідно подати фото власних писанок у електронному варіанті з роздільною здатністю 300dpi та заявку про участь у конкурсі з писанкарства до 15.03.2013р. на адресу Дитячої школи народних мистецтв: м. Львів вул. Антоненка – Давидовича, 6, тел.(032)2211136, 2223481, e-mail dshnm@mail.ru
- Організатори залишають за собою право використовувати фотографії робіт

безкоштовно в пресі, каталогах на телебаченні, в Інтернеті та в рекламних цілях. Конкурсні роботи будуть експонуватися на виставці « Намалюй мі писаночку» у Музеї етнографії та народних промислів(м. Львів, Проспект Свободи, 15) Кращі роботи будуть відбиратися журі за номінаціями: «За збереження народних традицій» «Авторська лемківська писанка» «Наймолодшому творцю». До складу журі входять мистецтвознавці, провідні мистці, діячі науки і культури. Переможці конкурсу будуть нагороджені дипломами та подарунками. Учасники фестивалю будуть нагороджені дипломами. Увага! Прохання до всіх учасників прибути на фестиваль у вишиванках. Проживання та харчування учасників фестивалю-конкурсу за власний кошт.

ПОЕТИЧНА СТОРІНКА

Шейко-Медведєва Неля Семенівна (25.10.1947, м. Борислав Львівської обл.) – філолог, письменниця, канд. філол. наук («Сучасник і сучасність в драматургії О.Коломійця»). Закінчила філол. ф-т Львівського державного університету (1972). Наукові інтереси: проблеми сучасної драматургії і театру. Автор низки театрознавчих статей та рецензій, опублікованих в журналі «Український театр».

Мене час від часу запитують, навіщо я пишу вірші не лише зрозумілою всім літературною мовою, а говіркою переселенців, званих лемками («Кроснянський трикутник»).

По-перше, пишу для себе. Варто мені пригадати дитинство, людей, серед яких виросла, і їхні слова самі виринають з глибин пам'яті і лягають на папір. Пишу також для дітей, яким подобається дідова бесідка, для колишніх сусідів, людей, які відчують себе лемками, для будь-кого, хто цікавиться цією найзахіднішою гілкою українства.

Переселенец

Што надбали — вшиткой везли:
Жорна, плуги, горци...
Хто мав коня — віз січкарню.
Хтоси тяг корову,
Бо ник не знов, де нас везут,
Як будемо жили.

Зашли в хати, што нам дали —
Смутни, полишени...

Де господар? На Сибіру?
В Польци? На тим світі?
Чужи хати. Сморід чужий
І порохи чужи...

Нам немили й ми немили,
Але треба жити.

Довго ми їм догоджали,
Тим сиротам сльпим,
Шклили вікна, шпаклювали,
Малювали стіни,
Ружи їм садили, сливки,
Діти спородили,
Заки вони нас визнали,
А ми їх своїми.

Їнес мусимо полишати...
Й знову ник не знає,
Де го тепер переселят.
І не вільно нич си взяти.
Хиба хрест.

Наша «Ватра»

Лемковино, Лемковино,
Знов до тебе линут, линут,
Як голуби, твої діти
З різних країв, з різних світів.

Присьпів:

Нех лемківська «Ватра»
Нигди не згасає! (двічі)
Во́чи нам вия́снят,
Серце зогріває.
Сьпіваймо, таньцуймо, (двічі)
Бо у сесім ро́ї
Вшитки ми ту рідни,
Вшитки ми ту свої! (двічі)

Там, де лемки — там робота.
Там де лемки — там забава.
Міцна пам'ят, твёрдой слово,
Доброй ім'я, чесна слава!

Присьпів.

Наши діти, наши внуки
Не розгублят ся николи.
Не забудут своїх предків,
Рідни гори, рідни доли.

Присьпів

Потік гору брижит.
Доци брижат шиби.
Лези брижат твар мі...
Серце, засмій ся!

Восін калинова,
Крови додай, крові!
Крови молоді
Додай мі!

**Неля Шейко-Медведєва, «Таки різни люди
(вобразки)»**

Розмова з Іваном Красовським

Ім'я Івана Красовського є широко знане як в професійних колах істориків, етнографів, культурних діячів, так і серед тих, хто цікавиться своїм минулим. Таке визнання Іван Красовський заслужив завдяки величезному доробку публікацій, книг і невинному дослідженню лемківської історії, збереженні пам'яток, традицій лемківської культури.

У цьому номері подаємо розмову з невтомним дослідником, щоб простежити за перипетіями його життя та подивитися його очима на акцію "Вісла".

Розкажіть, будь ласка, як минало ваше дитинство?

Що стосується мого дитинства, то я народився в 1927 році, 22 жовтня, в селі Дошно. Це було мальовниче гірське село близько містечка Риманова, в якому я пізніше навчався в школі. Дитинство моє пройшло, як звичайно, в горах в умовах Польщі. Правда, батьки в мене були хороші, дуже дбали про мене і хотіли щоб я вчився, дуже тішилися, що я в школі був передовим учнем, обіцяли що будуть робити все, щоб я міг вчитися далі. Моїм сільським учителем був Іван Тибляк, якого пізніше замордували німці в концтаборі Освенцім. Він мене багато вчив про історію Лемківщини, про історію України взагалі, давав мені читати українські журнали «Дзвіночок», «Світ дитини» і готував мене до вступу в учительську семінарію в Криниці. В малих роках я любив писати віршики до «Дзвіночка» і до «Світу дитини». Потім при депортації десь пропали ті рукописи. Я дуже цікавився історією рідного краю, подіями, які відбувалися в селі, до нас додому дуже любили сходитися сусіди, господарі на вечорниці. Спочатку вони переважно обговорювали свої господарські справи, а пізніше переходили на різну історію – хто які страхи бачив, які пригоди мав. Ми це дуже радо слухали, а я на другій день збирав дітей і то все їм переказував. Вони дуже уважно це все слухали, але це кінчалось інколи не дуже весело для мене, тому що сусідні жінки часто на мене

кричали і навіть хотіли вибити за те, що я дітям розкакую про різні страхи, чорти і вони ночами не можуть заснути.

Також ми дуже любили бавитися у військо. Ми марширували по селі, а коли попідростали, то приймали участь у фестивалях сільської молоді, які проводив мій перший вчитель, культурний діяч Іван Тибляк. Він вчив молодь танцювати, заснував драматичний гурток, церковний хор. Дуже був активний чоловік

А які були ворогуючі сторони, як ви бавилися у війну?

Ми так вже не розбирали. Ми йшли маршем до села, співали, але не воювали. Потім я пішов до першого класу. Тоді в 1934 році в селі якраз побудували нову школу. Школа була польська, але з другого класу була так звана руська мова. Навчалися за лемківським букварем Трохановського. Вчився я дуже гарно, і тому з четвертого класу батько мене оформив в школу в Риманові. До школи було шість кілометрів, які я переважно ходив пішки. Щоправда через наше село йшла дорога з Риманова до Яслиськ, де люди багато їздили на ярмарки, то дуже часто вдавалося підїхати з кимось. Після закінчення шостого класу в Риманові довелося цю школу покинути, бо почалася війна 1939 року і школа розформувалася. Я ще рік ходив до своєї школи в селі Дошно заради того, що там вчили німецьку мову. Коли я приїхав в Криницю до вчительської семінарії, то мені німецька мова дуже знадобилася. Екзамени до семінарії я здав дуже добре і провчився там 3 роки.

А чому ви вирішили йти вчитися саме туди, а не в Сянік, наприклад?

Тому що семінарія була українська, а в Сяноці була лише українська торговельна школа, але я не хотів туди йти. Після закінчення семінарії сталося ще одне лихо: в нас в селі польські підпільні формування застрелили священика Богдага Семківа, який походив зі Щирця коло Львова. Ми з ним дуже подружилися. Я навіть помагав йому співати в церкві.

Після того як я прибув з Криниці почалися всі ці повоєнні лихоліття, 1944 рік. Відразу після того почалися масові заходи по репатріації лемків зі села. А моє село є дуже давнє. Польський історик Адам Фастнер називає його і село Босько недалеко від нас як два найстаріші села на Лемківщині. Історичні записи сягають XIV століття, коли польський король подарував ліси і землі між містечком Яслиськами і селом Дошном –так написано в грамоті 1369 року – якомусь шляхтичеві Зиндраному для заснування нового село Круликова, що пізніше отримало назву Королик. А саме село Дошно, як говорять легенди, будо засноване в XI столітті будівничими міста Сяніка. Коли почали будувати місто Сянік, у нас були суцільні ліси, і тому це було дуже вигідне місце для поселення будівничих, коваля, щоб різати дошки і заготовляти будівельні матеріали. Спершу будували

тимчасові землянки, але в кінці ХІ століття з цих землянок заснували перше село і назвали Дошно, бо дошки різали. Воно знаходиться на східній Лемківщині в Сяніцькому повіті.

А які були стосунки між окремими національностями, чи не ворогували між собою поляки і лемки?

Ні, якраз в моєму селі і в навколишніх селах жили дуже дружно. До війни не було жодних ворожих тенденцій. А наше село було поділене на дві частини – польську і лемківську. Однієї суботи приходили польські парубки та дівчата на забаву до нас і говорили по-лемківськи. На другу суботу лемківські дівчата і парубки ішли на забаву до поляків. Ніхто нікого ні до чого не змушував, поляки знали дуже добре лемківську мову, а лемки польську. Коли були польські свята, то лемки не працювали ні біля хати, ні в полі, коли наші свята – то поляки не працювали. Єдина різниця – це було народне будівництво. Поляки будували малі хати і коло хати хліви та стодоли і малювали переважно цегляно-помаранчевою фарбою, тоді як лемки будували довгі хати, мальовані в такі полоси біло-коричневі або біло-чорні, де під одним дахом була і комора, і стайня. Ще одна різниця, що лемки у святкові дні вдягалися в чисто лемківський одяг, то так виглядало як зборище квітів, все було кольорове, тоді як поляки вдягалися в загальноєвропейський одяг, але ніколи не сміялися, не кепкували з лемківського одягу. Поляки одяг купляли, а лемки переважно самі ткали і вишивали.

Що відбувалося в селі після 1944 року?

В 1944 році почалися польські напади на село. Наші поляки не робили нам кривд. Натомість збиралися поляки з інших сіл в такі організовані формування. А УПА в нас не діяло, більше на сході. Але коли вони йшли на захід, то переходили і через наше село. Однієї ночі, якраз на Великдень, напала польська банди на село Синява і за одну ніч вбили більше 30 парубків і дівчат. І від того часу радянські представники, війська НКВД почали агітацію, щоб ми переселилися на схід, бо поляки нас виріжуть. Почали зголошуватися на переселення, бо іншого виходу не було. Хоча зголошувалися ми добровільно, але фактично це було примусово. Ще тоді дали нам можливість виїхати на станцію, там ми пробули десь три тижні. То була весна 1945 року. Станція була у Вороблику, п'ять кілометрів від Риманова. Я теж пішов відразу на станцію, бо кілька разів приходили і шукали мене. Польські банди вбили багато моїх колег в Сяніцькому повіті, вчителів, які зі мною вчилися, священників. Вони мали завдання знищити українську інтелігенцію.

А як ви оборонялися?

Ніяк ми не могли оборонятися. Коли були вдома, то йшли десь в поле ночувати, в ліси. Я в церкві кілька разів ночував. А потім, коли вже поїхали на станцію, то вже там сидів, то батько казав мені не приходити додому, бо питали за мною кілька разів. Одного разу я спав удома, а недалеко від нас через чотири хати жив мій пізніший шваґер, чоловік моєї сестри Андрій Волошинович. А він мав пістолет. І якось він вертався пізно з вечорниць, а там коло нас якраз зібралася група поляків, стукали до дверей. І він кілька разів вистрілив в їх бік, і вони повтікали. А тоді зайшов до нас і каже: «Іване, швиденько вдягайся, бо вони можуть повернутися».

А чому так загострилося це протистояння саме після війни?

Від часу приходу радянських військ весною 1944 року і до переселення це тривало, фактично, цілий рік. Ще за Польщі ці настрої вже були. А збільшилися вже за Німеччини. А вже потім, за приходу радянських військ, почалася нова хвиля.

Наші поляки не втручалися в це, наскільки мені відомо ніхто з них не був учасником тих банд. Але вони мовчали, коли хтось щось говорив, що когось пограбували чи залишили якісь сліди, газети, папери. Я навіть один раз прийшов до солтиса, поляка, і приніс такі папери, то він одразу кинув їх в кухню на вогонь і каже: «Нікому не говори ні слова, бо можуть прийти і вб'ють тебе». Вони плакали за нами, як ми виїжджали, жаліли, але не могли нічого вдіяти.

А як зараз село виглядає?

Десь 50 років після нашого виселення була така політика, що поляки не будувалися на наших місцях, хоч були і спалені хати і вільні, аж після цього часу почали масове будівництво на нашій українській стороні. Початково, це село було до XIV століття руським, аж коли в 1340 почалася так звана польсько-німецька колонізація, особливо на долах, коли погнали лемків в глиб Карпат. Тоді прийшли до нас ці колоністи. Вони зайняли нижню половину села, а саме село стало польсько-українським

Розкажіть, будь ласка, як відбувалося переселення?

Нас в сім'ї було п'ятеро дітей – три сестри, і нас двоє хлопці. Сестри дві старші вже померли. Катерина померла в Збаражі, де виїхала з чоловіком, а Анастасія з чоловіком виїхала в Крим, там працювала штукатурницею, а він в будівельній бригаді, і теж там померла. А брат живе в Дрогобичі, він на дев'ять років молодший за мене, і сестра Ганна, яка молодша на дванадцять років, живе в Донецькій області, вийшла там заміж.

Нас переселили на Тернопільщину, в село Мала Плавуча, це близько Зборова. До Зборова нас привезли в вагоні. Десь через тиждень приїхали фірманки з села мала Плавуча, а це вже Козівський район, і забрали туди 20 родин. У малій Плавучі я деякий час помагав секретареві сільради. Він мені нічого не платив, але завжди брав до себе додому і пригощав сніданком чи обідом. То було для мене дуже добре, бо перші дні буди дуже важкі. Спочатку місцеві мешканці якось з недовір'ям ставилися до нас, казали якісь такі люди дивні – ні поляки, ні українці. А потім зжилися з галичанами, вони почали нам приносити картоплю, молоко.

Хотів також запитати про ідентичність. Коли у вашому селі вживали українську мову, а коли лемківську?

Українською мовою було навчання в семінарії. А в нас в сільській школі вчили не українську, а діалектичну лемківську мову. В церкві священик відправляв по-церковнослов'янськи, проповідь говорив по-українськи, а люди між собою всюди говорили по-лемківськи. Я теж, поки жили батьки, а мама померла в 1962 році, а батько – в 1978, вдома тільки по-лемківськи говорив, а тепер вже так привик до літературної мови. Але можу і по-лемківськи говорити, як хто хоче.

Пожив я десь два роки в Плавучі і набувся неприємного, ворожого ставлення місцевих структур, тому що лемки були на два роки звільнені від податку. Один рік дійсно так було, а на другий почали примусово брати. Я написав листа до Верховної Ради, і прийшов наказ повернути лемкам зерно і не брати в них. За це, що я це зробив, почали мене переслідувати. Батько сказав мені їхати в Тереховлю, бо там мав двоюрідного брата. Там я вступив в технікум культосвітніх працівників. Показав своє свідоцтво з Криниці і вступив на останній курс на бібліотечний відділ. Після закінчення працював рік завідувачем районної бібліотеки в Микулинцях. Потім мене записали до комсомолу, я працював завідувачем шкільного відділу спочатку в Микулинцях, а потім в Тереховлі. І вже з Тереховлі мені вдалося виїхати до Львова в юридичну школу, в якій я провчився два роки. Після школи я досить легко вступив на юридичний факультет, але вже через місяць випросив ректора університету, щоб перевести мене на історичний факультет. Це було в 1952 році. А в 1958 році я закінчив. Одночасно я працював в історичному музеї науковим працівником. Там я пропрацював до 1969 року, коли мене запросили працювати в музей архітектури. І я був три роки його завідувачем. А коли вже офіційно створили музей, мене відмовилися затвердити директором, бо я не був в партії, тому мене затвердили завідувачем наукового відділу, де я працював до 1987 року. У 1987 році я пішов на пенсію, але

залишився там працювати на добровільній основі. Затвердили мене завідувачем відділу будівництва лемківської церкви, де фактично на моїх плечах було будівництво цієї церкви. Потім ми збудували музей і заснували видавниче об'єднання «Бібліотека Лемківщини».

Хотіли вас запитати, яке ваше ставлення до питання акції "Вісла" і спроб засудити її на законодавчому рівні?

Після виселень 1945 року на території Польщі залишилися ще 150 тисяч лемків і десь 200 тисяч інших українців. Уряд Польщі звертався до українського уряду, щоб продовжити переселення, але український уряд відмовився. Тоді поляки вирішили самі вирішити це питання і в квітні 1947 року організували таку акцію і виселили українців на західні понімецькі землі.

Я вважаю, що через 70 років ніхто серйозно вже цим питанням займатися не буде. Можуть засудити формально, що це була ворожа акція проти інших національностей, але щоб щось робити якісь заходи юридичні, то даремно. Я думаю, що краще помиритися і забути все, то вже пройшло багато років. І так до цього часу вже би помирали ті, кого порізали. Так що краще помиритися, і жити як належить. Тут навпаки треба би було своїми внутрішніми справами зайнятися, коли вже лемки почали гарно розвивати свою культуру, щоб об'єднати лемків в одне товариство українського характеру. Якби вдалося об'єднати лемків, то би вдалося однозначно поширити культуру, збудувати ряд культурних будинків. І вдалося би зберігати культуру ще багато-багато років. Тому що зараз ніщо не загрожує такому об'єднанню.

Розмовляли Богдан Сиванич та Назар Радь

Вісник СФУЛО. ©. Офіційне видання Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань. Виходить раз на місяць.

Основна мета часопису – динамічно висвітлювати діяльність усіх суб'єктів СФУЛО.
Редакційний колектив: Софія Федина, Андрій Стадник, Назар Радь, Олесь Куйбіда, Роман Піняжко, Орест Ваврух, Богдан Сиванич
Номери вісника можна буде скачати зі сайту СФУЛО: sfulo.com
Адреса редакції: visnyk.sfulo@gmail.com. Можна надсилати свої матеріали.
Рішення про публікацію прийматиме редакційна рада.